ARKÆOLOGI SYDFYN

2024

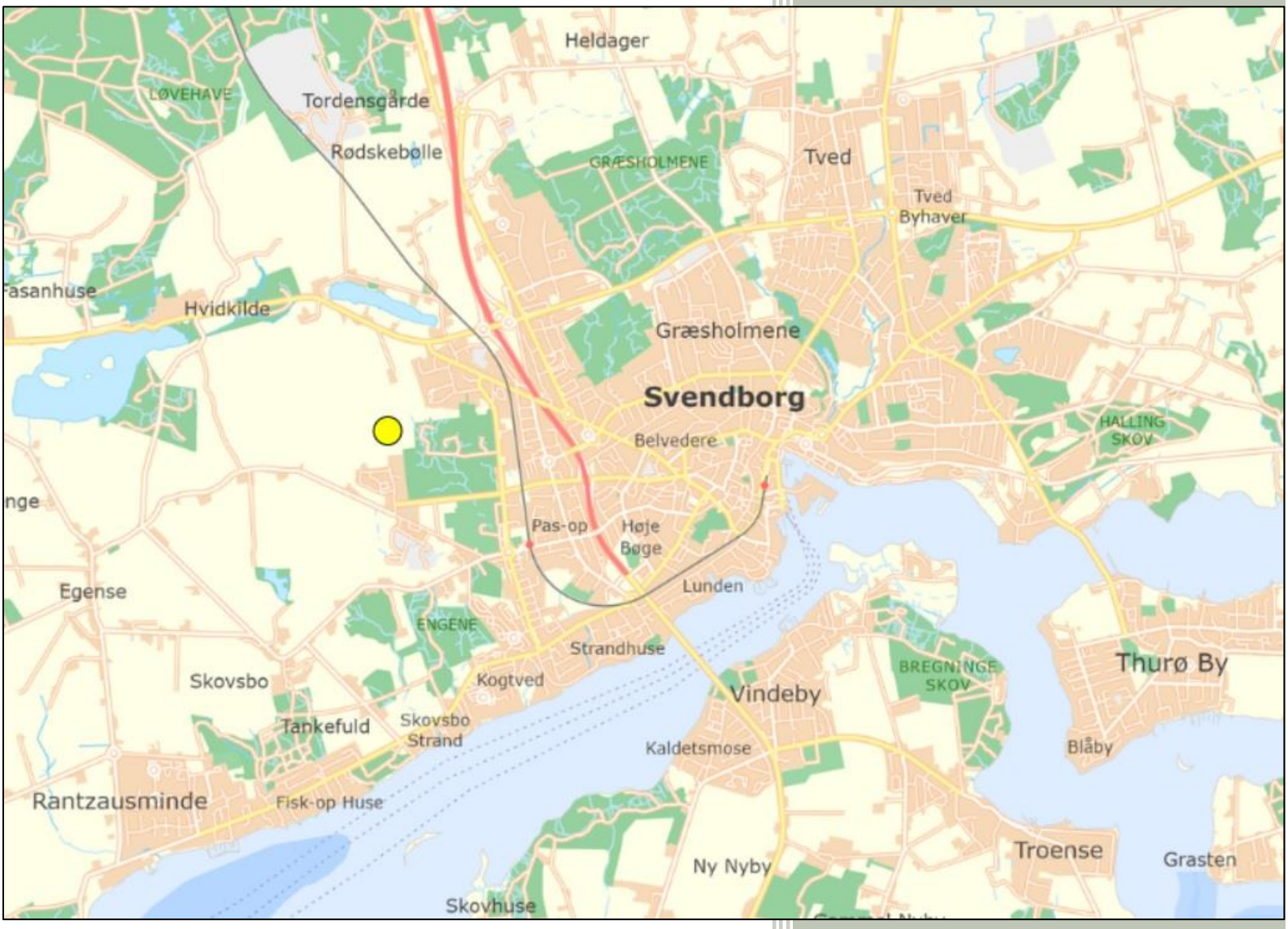

Kulturhistorisk rapport for større arkæologisk forundersøgelse

SOM000836 ASF0244 Tankefuld 1G+1F

Matr.nr. 24a (Sørup, Svendborg Jorde)

Svendborg sogn, Sunds herred, tidl. Svendborg amt.

Sted nr. 090513, Sb.nr. 296.

SLKS j.nr. 24/02544

Allan Knudsen

Svendborg Museum

25-04-2024

Kulturhistorisk rapport for større arkæologisk forundersøgelse på 30.650 m² forud for salg af jord. Forundersøgelsen fandt sted fra 4. marts 2024 til 19. marts 2024.

Indhold

Abstract 2
Undersøgelsens forhistorie 3
Administrative data 4
Topografi, terræn og undergrund 5
Målesystem 6
Øvrige data 7
Udgravningsmetode 8
Undersøgelsens resultater 9
Fremtidigt arbejde på stedet 13

Abstract

Svendborg Museum foretog i marts måned 2024 en større arkæologisk forundersøgelse på et 30.650 m² stort areal i den vestlige udkant af Svendborg i bydelen Tankefuld. Ved forundersøgelsen fremkom jordfaste fortidsminder i form af stolpehuller, gruber samt ild- og kogegruber. Sammenlignet med øvrige undersøgelser i Tankefuld var anlægstætheden lille. Af stolpehullerne kunne to bygningskonstruktioner udskilles: En mindre treskibet bygning på ca. 15 x 4½ meter samt et treskibet langhus på ca. 45 x 7 meter. De to bygninger kunne færdigregistreres i forundersøgelsen, men museet indstiller til en egentlig undersøgelse, som omfatter naturvidenskab på de i forundersøgelsen registrerede konstruktioner og anlæg. Arealet blev frigivet efter forundersøgelsen.

Muldafrømning ved Tankefuld. Det regnvåde vintervejr havde efterladt våde områder i lavninger på arealet. Dette gjorde til tider registrering og gravearbejde til en våd og blød affære.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med salg af jord forud for købers forventede byggemodning på matrikel 24a (Sørup, Svendborg Jorde) har Svendborg Kommune anmodet Arkæologi Sydfyn, Svendborg Museum om en forundersøgelse af et 30.650 m² stort areal på matriklen. Arealet benævnes i kommunen som delareal 1G og 1F – deraf lokalitetsnavnet.

Det berørte område ligger i Svendborgbydelen Tankefuld, hvor der grundet tidligere arkæologiske undersøgelser kendes fortidsminder og bebyggelsesspor fra både stenalder, bronzealder og jernalder. Museet vurderede derfor at risikoen for at påtræffe væsentlige fortidsminder i forbindelse med jordarbejde i området var stor.

Ortofoto med angivelse af det berørte areal i Tankefuld.

De gentagne undersøgelser i Tankefuld er indenfor Svendborg Museums ansvarsområde et af blot få områder (foruden Gudme og Tved), hvor det over en lang årrække har været muligt gennem gentagne undersøgelser at kunne registrere og arbejde med bopladsmønstre, bopladsudbredelse samt bosættelsernes placering i det nære kulturlandskab. Den aktuelle undersøgelse spiller derfor en væsentlig rolle for denne forståelse.

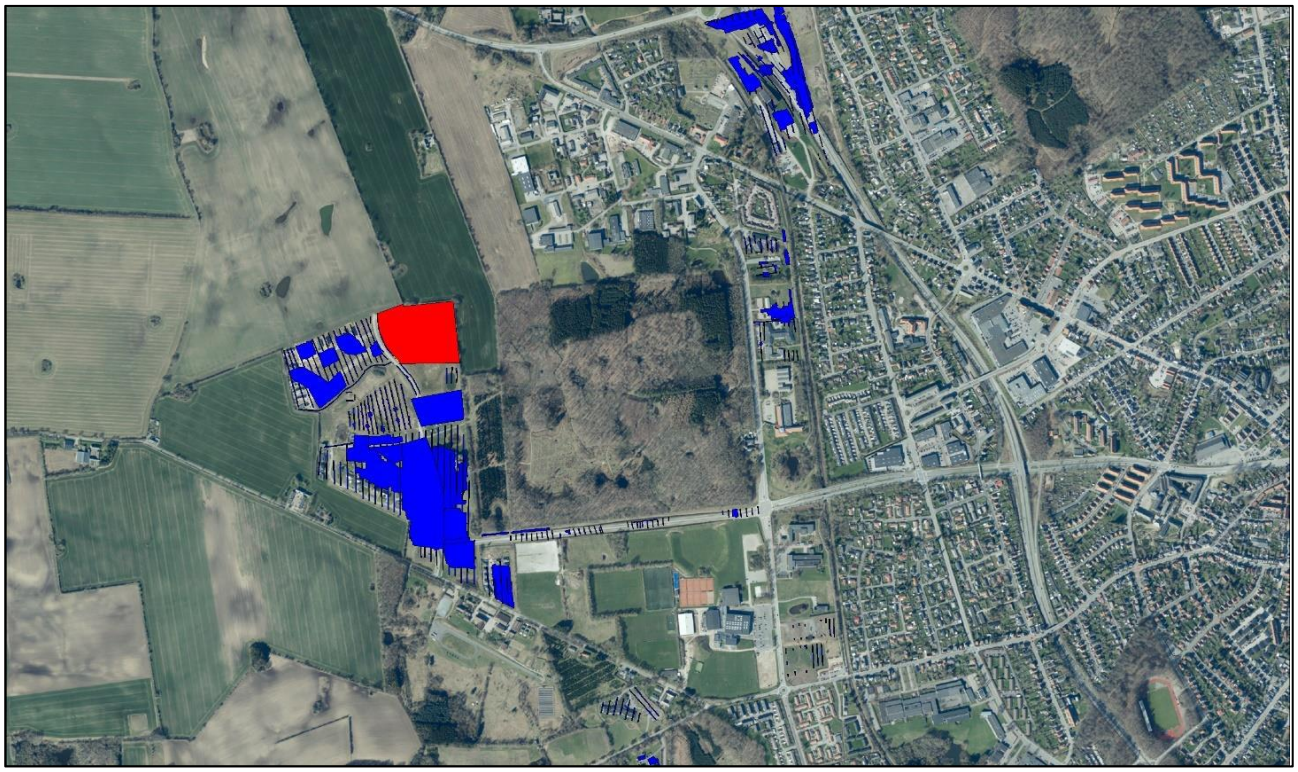

Ortofoto med angivelse af alle museet undersøgelser (blåt) ved Tankefuld. Det aktuelle areal ses med rødt.

Administrative data

Slots- og Kulturstyrelsens journalnummer: 24/02544
Svendborg Museums journalnummer: SOM000836 ASF0244

Sagsgang – udvalgt korrespondance:
2023-09-23 – K1: Henvendelse fra Svendborg kommune omkring forundersøgelse
2023-10-01 – K2: Fremsendelse af bygherreskema til udfyldning
2023-10-05 – K4: Museet modtager udfyldt bygherreskema
2024-02-02 – K7: Tlf. samtale om ønske om indsendelse af budget
2024-02-20 – K8: Indsendelse af budget til godkendelse hos SLKS
2024-02-21 – K9: SLKS godkender budget
2024-02-22 – K10: Fremsendelse af budget til kommune til godkendelse
2024-02-22 – K11: Kommunen godkender budget
2024-03-11 – K15: Mail med status på forundersøgelse til kommunen
2024-03-21 – K16: Frigivelse af areal, samt info om en egentlig undersøgelse
2024-03-21 – K18: Svar fra kommunen på K16

Topografi, terræn og undergrund

Det forundersøgte areal er beliggende i åbent land og dyrket mark, men lå ved forundersøgelsen hen som græsmark. Terrænet var jævnt men med enkelte større lavninger, hvori der stod vand. Terrænet varierede mellem kote 39,5 og 41,5. Spredt på de nærliggende marker har der tidligere ligget en del mindre søer og vådområder, som også ses på ældre kortmateriale. Mod øst ligger Sofielundskoven, som også kendes fra de ældste kortregistreringer.

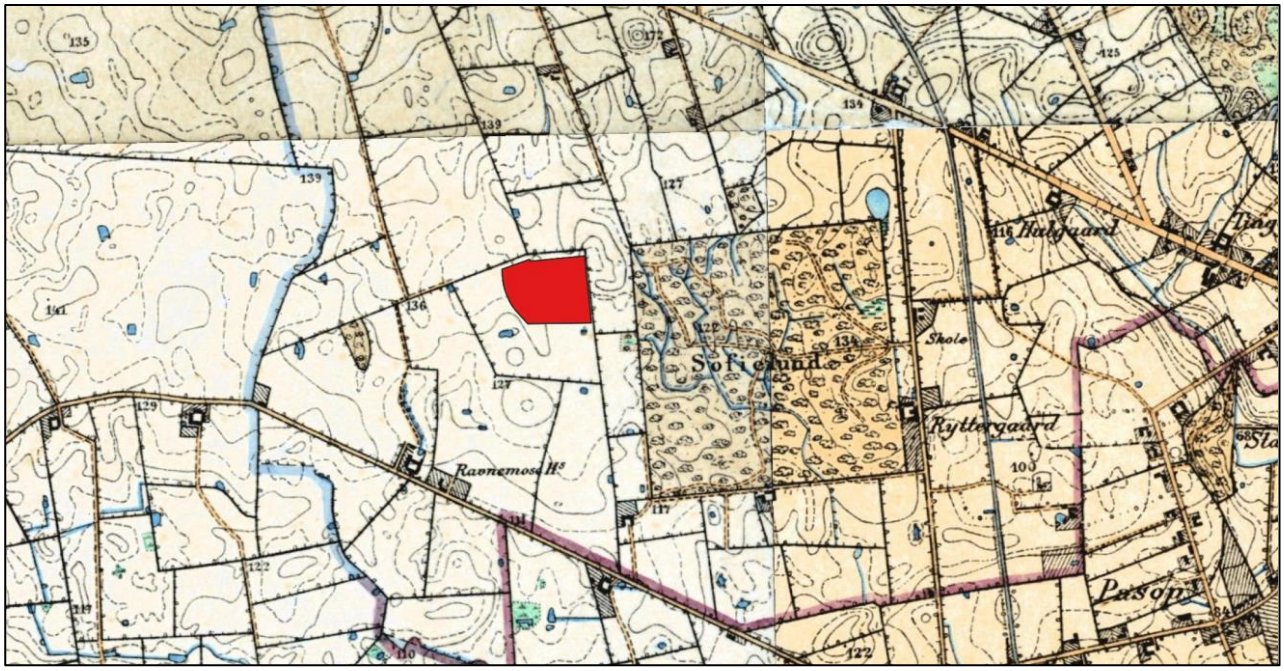

Det forundersøgte område på de høje målebordsblade.

Tværs gennem arealet – i en sydvestlig-nordøstlig retning stod en højspændingsledning. Af sikkerhedsmæssige grunde blev der ikke gravet under de lavthængende ledninger.

Højspændingsledningerne som løb tværs gennem arealet. Desuden ses hvorledes der flere steder stod vand i de små lavninger.

Ved undersøgelsen sås at der i terænnet var flere små lavninger. Disse stod vandfyldte og gjorde at søgegrøfterne stedvist fremstod våde og med indtrængende vand, hvilket besværliggjorde registreringsarbejdet. På de øvrige arealer var undergrund og muld forhodlsvist tørt og registreringsarbejdet foregik uden problemer. De våde arealer påvirkede også fremdriften i forbindelse med tildækning af søgegrøfterne efter endt forundersøgelse.

Målesystem

Alle søgegrøfter og fundne fortidsminder blev opmålt med GPS. På museet server findes rådata.

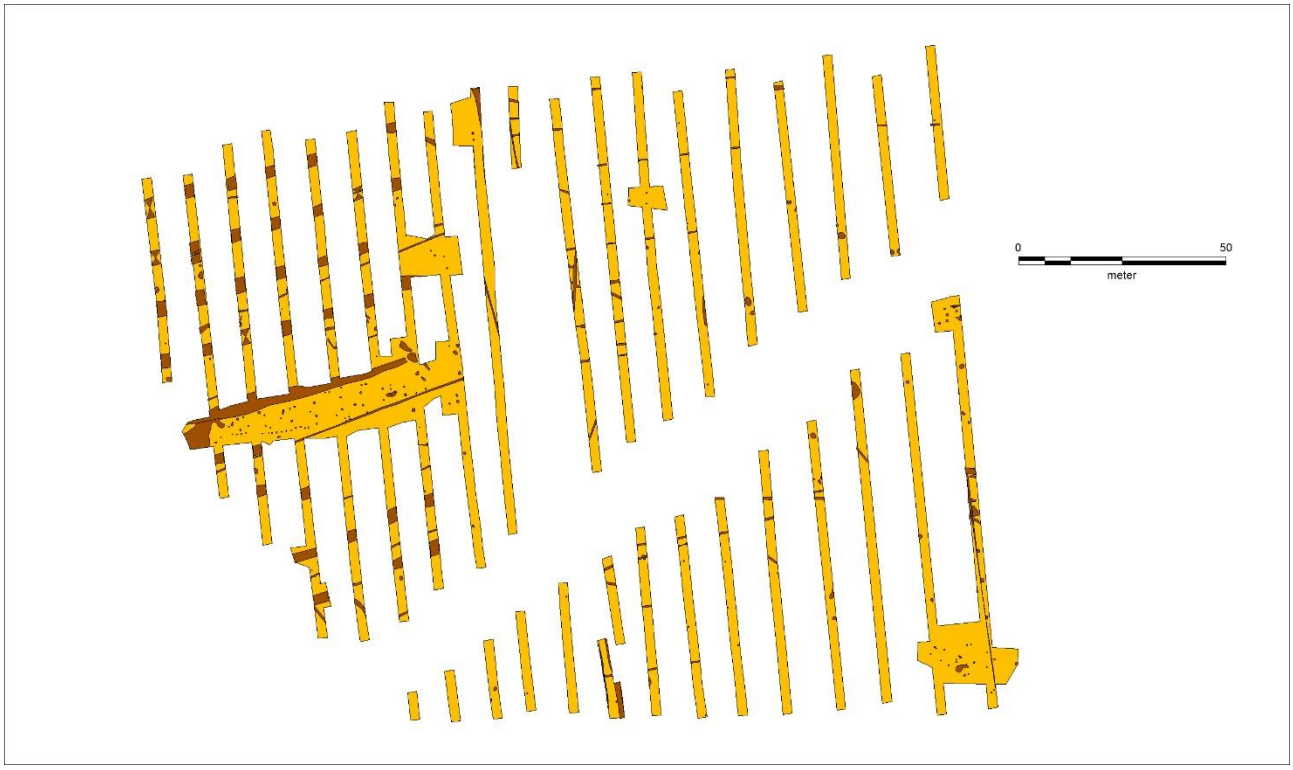

Oversigt over alle opmålingsdata.

Øvrige data

Den arkæologiske forundersøgelse blev foretaget fra d. 4. marts 2024 til d. 19. marts 2024.

I undersøgelsen deltog:
Udgravningsansvarlig og daglig udgravningsleder: Museumsinspektør Allan Knudsen (Svendborg Museum)
Arkæolog: Jørgen Fenger (Arkæologi Sydfyn – Østfyns Museer)
Arkæolog: Ditte Madsbøll (Arkæologi Sydfyn – Østfyns Museer)
Maskinfører: Thomas (Solbjerg Maskinstation)

Søgegrøfterne blev gravet med en 21 tons gravemaskine med en 2 meter planérskovl. Efter aftale med bygherre blev søgegrøfterne tildækket efter undersøgelsen.

Vejr var i undersøgelsesperioden hovedsageligt tørt, men enkelte regnbyger. Undersøgelsen blev dog foretaget efter en periode med særdeles megen nedbør, så selv de mindre regnbyger medførte stående vand i de åbne arealer.

Meget kontrastfyldt var dele af arealet forholdsvist tørt og med gode forhold for erkendelse af fortidsminder, mens øvrige arealer var våde og med svære erkendelsesforhold.

Udgravningsmetode

Forundersøgelsen foregik ved søgegrøfter med 8-12 meters mellemrum med 2-meter bredde søgegrøfter. Søgegrøfterne blev gravet fra øst mod vest. Hvor der fremkom koncentrationer af stolpehuller eller øvrige fortidsminder blev søgegrøfterne udvidet for at danne klarhed om fortidsmindernes omfang og karakter.

Tværs gennem arealet stod højspændingsledninger. Af sikkerhedsmæssige hensyn blev der ikke gravet under og op mod disse.

Søgegrøfterne blev muldafrømmet med gravemaskinen og fremkomne anlæg blev indmålt med GPS og registreret i flade. Det var muligt at afdække begge de to fundne konstruktioner i fladen samt snitte og registrere anlæggende indenfor forundersøgelsesbudgettet. Fra relevante anlæg blev der taget jordprøver med henblik på naturvidenskabelig datering.

Efter endt muldafrømning blev søgegrøfterne efter aftale med bygherre tildækket igen.

Udvidelse ved huskonstruktion K1.

Undersøgelsens resultater

I forundersøgelsen blev der i alt muldafrømmet 6.057 m² af i alt 30.650 m², hvilket giver en dækningsgrad på 19,76%.

Foruden moderne forstyrrelser blev der registreret i alt 210 anlæg. Disse fordeler sig således:

Agersystem: 1 stk.
Opfyld i lavning: 3 stk.
Gruber: 29 stk.
Koge-/ildgruber: 46 stk.
Ildsted: 3 stk.
Stolpehul: 118 stk.
Udgår: 10 stk.
Anlæggene fordelte sig generelt spredt og usystematisk over søgegrøfterne. Hovedparten af stolpehullerne var dog naturligvis koncentreret ved de to konstruktioner K1 og K2.

Der blev hjemtaget i alt 19 fundnumre (X1-X19) fordelt på 2 flintfund, 2 keramikfund samt 15 jordprøver.

Oversigt over søgegrøfternes og alle anlæg på ortofoto. I nordvestlige hjørne ses de systematiske spor efter et ældre agersysten (A208).

Der blev registreret to konstruktioner, spredte kogestensgruber samt et agersystem:

Konstruktion K1

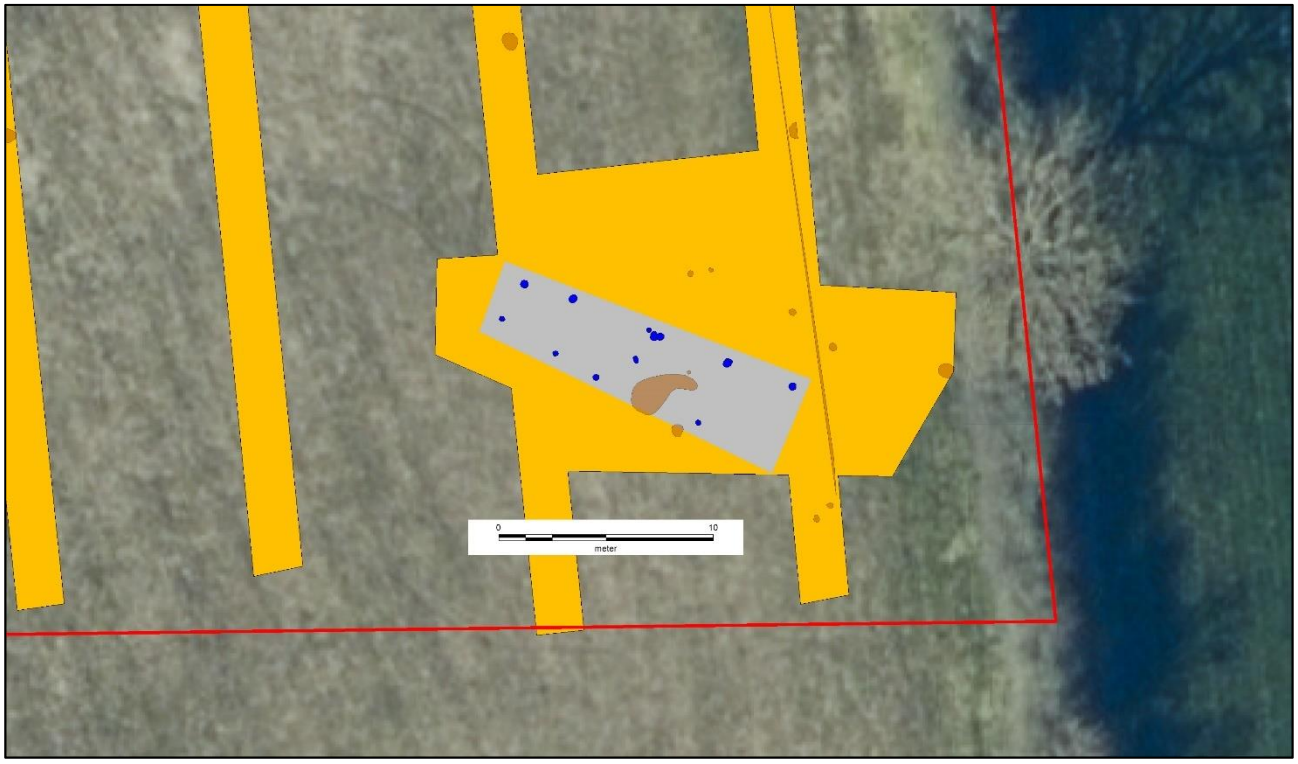

K1 – 3-skibet bygning. Med blåt ses stolpehullerne.

K1 består af en lettere trapezformet 3-skibet bygning. Orienteret NV-SØ og måler ca. 15 x 4½ meter. Den tagbærende konstruktion ses ved en nordlig stolpehulsrække (A22, A50, A55 (med mulige støttestolper A53, A52), A20, A17). En sydlig stolpehulsrække (A64, A51, A57, A60). Der blev eftersøgt et stolpehul i bygningens sydøstlige hjørne, som dog ikke var bevaret. I bygningens indre ses et stolpehul (A56), som var placeret netop midt bygningens bredde og længderetning. Dette stolpehul regnes som el af bygningens bærende konstruktion. Der er ikke registreret væg-, gavl, eller indgangsstolper.

Fra stolpehul A17 fandtes ukarakteristiske sideskår af keramik (X4). Fra stolpehullerne A17, A20, A22, A50, A51, A52, A53, A55, A56, A57, A60, A64 er der hjemtaget jordprøver til naturvidenskabelig datering.

Konstruktion K2

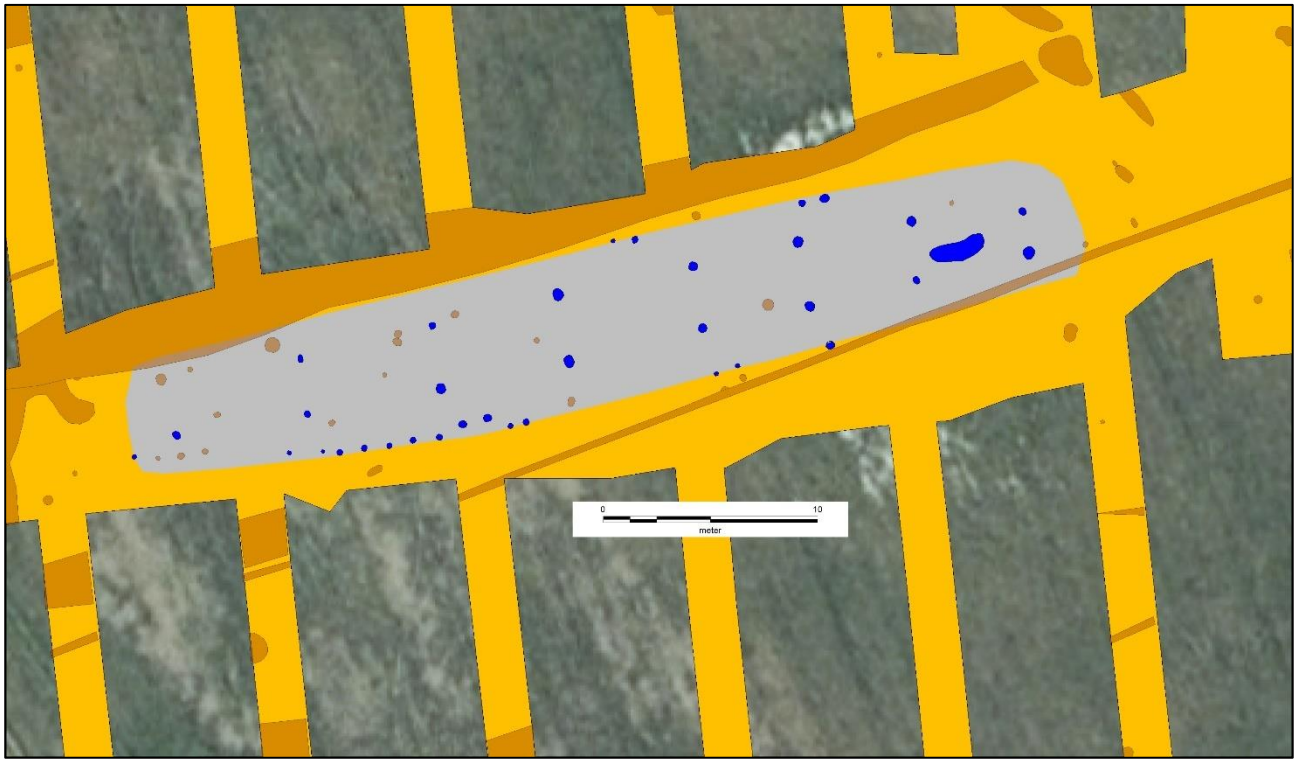

K2 – 3-skibet bygning. Med blåt ses stolpehuller og ildsted.

K2 består af en 3-skibet bygning med otte sæt tagbærende stolper (dog er den ene i vestligste sæt ikke bevaret). Bygningen er orienteret omtrentligt øst-vest og måler ca. 45 x 7 meter. Den tagbærende konstruktion udgøres af stolpehullerne A112, A117, A118, A119, A123, A125, A145, A146, A150, A158, A162, A166, A170, A191 og A192. I bygningens indre ses et i østlig ende resterne af et ildsted (A198, A194, A193).

Væg- og gavlstolper var bevaret ved A126, A128, A130, A134, A135, A151, A152, A153, A159, A160, A163, A164, A167, A169, A175 og A190. I nordvæggen ses en mulig indgang ved stolpehullerne A121 og A122, mens der i sydvæggen er en forholdsvist sikker indgang ved stolpehullerne A136 og A137.

Der blev ikke gjort genstandsfund i anlæggene knyttet til konstruktionen. Fra konstruktionen er hjemtaget jordprøver fra A117, A118, A137, A150, A166, A193 og A194 til naturvidenskabelig datering.

Kogestensgruber

I forundersøgelsen blev der fundet mange kogestensgruber – i alt 46 stk. Disse lå dog ikke koncentreret, men lå spredt over arealet.

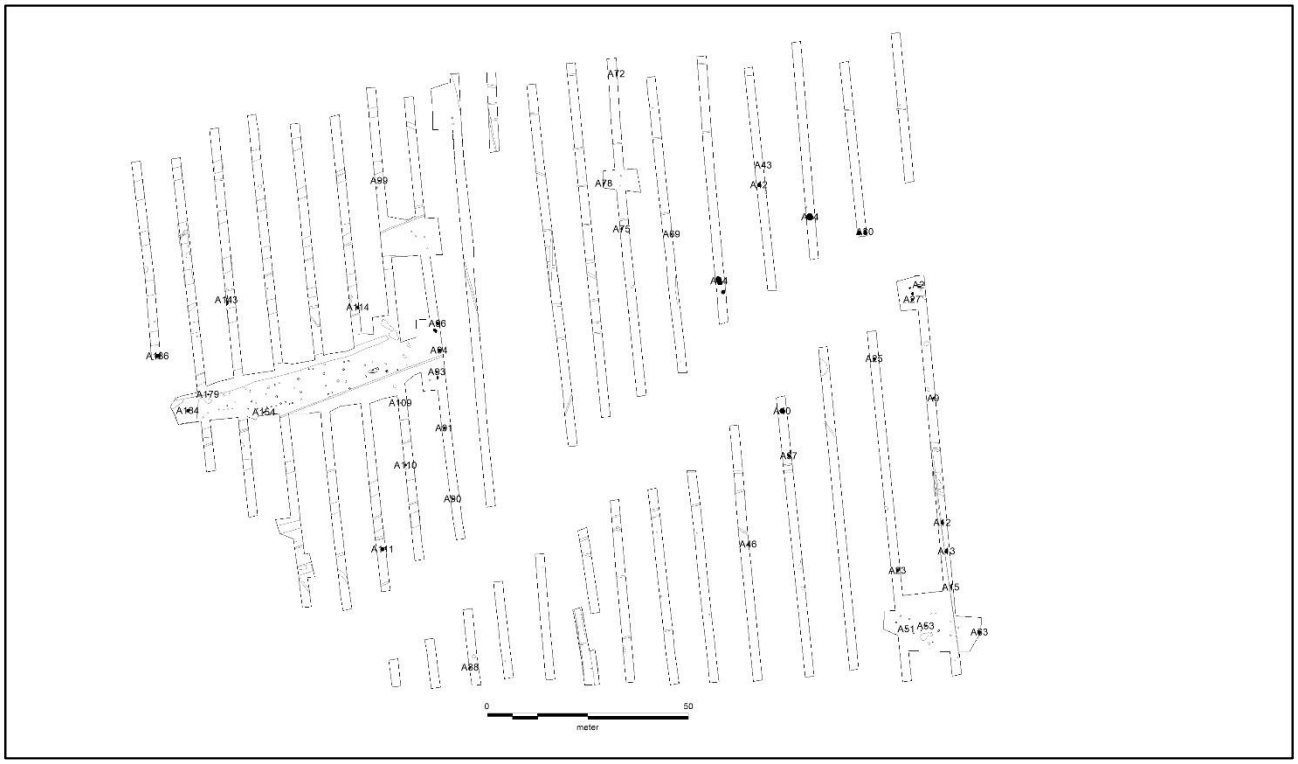

Oversigt over de registrerede kogestensgruber. Som det ses på kortet, lå de meget spredte.

Det var i undersøgelsen tydeligt at se at kogestensgruberne lå placeret på kanten af de små lavninger som fandtes i terrænet (bl.a. A208 og A209) og har således givetvis ligget placeret på kanten af små vådområder.

Keramikskår fra gruben A105 (X3). Sandsynligvis fra jernalderen.

Fremtidigt arbejde på stedet

De fundne fortidsminder, hovedsageligt i form af de to bygningskonstruktioner, regnes for væsentlige. Bygningerne kunne dog færdigregistreres i forundersøgelsen. Efter aftale med bygherre indstilles til en egentlig undersøgelse, som omfatter naturvidenskab på de hjemtagne prøver fra forundersøgelsen, men ikke yderligere arkæologisk udgravning.

Efter forundersøgelsen blev arealet frigivet til bygherre.

Museet anbefaler en arkæologisk forundersøgelse ved fremtidigt jordarbejde i området ved Tankefuld, på de endnu ikke undersøgte arealer.

Allan Knudsen
25-04-2024
Svendborg Museum
Arkæologi Sydfyn